

M.NASTASĂ

M.OSTACIU

M.BĂBUȚĂ

ALBUM

ȘCHEIA

2006

Coperta : prof. CONSTANTIN GRIGORAȘ

**Grafică și ilustrații : C. GRIGORAȘ
A. VASLUIANU**

**Colaboratori: V. ALEXA
T. BUȘTIUC
S. BORDEIANU
M. BORȘ
R.M. CIUDIN
I. CREANGĂ
T. FLOREA
C. ILAȘCU
A.V. VORONEANU**

Tehnoredactare computerizată: ANDREI ANA-MARIA

CÂNTEC DESPRE FRUMUSEȚE

*Drumetule ce-ți porți prin Șcheia pasul,
Noi te-om primi cu pâine și cu sare
Și bucuroși ți-om îndulci popasul
Cu masa pusă și cu vinuri rare.*

*Noi suntem oameni simpli, de la țară
Și nu ni-i meșteșugul în cuvinte;
Dar inima ni-i caldă și sprintărară
Și arde ca și flacăra fierbinte.*

*Bătrânii noștri, oameni de-omenie
Ce-au întocmit aici întâia vatră
Erau neîntrecuți în plugărie
Și iscușiți dăltuitori în piatră.*

*Noi am păstrat prin vremi aceste haruri;
Și-i întâlnesc pe-aici și azi drumetii
Pe meșterii recoltelor bogate
Meșteșugind și rostul frumuseții.*

*Noi te poftim așa cum se cuvine,
Cu pâine și cu sare, mese pline,
Să afli gustul vieții noastre bune
Și năzuința noastră spre mai bine.*

*Auzi? Tot satul freamătă și cântă
Și viața noastră simplă-ți dă binețe:
Drumetule, poftim la noi și-ascultă
Măestrul cântec despre frumusețe!*

LISTA ABREVIERILOR

- AMO „Arheologia Moldovei, vol.I-VIII, Ed. Acad.Buc., 1961-1975;
- ALM Sion Constantin „Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contimporane. Boierii moldoveni, Ed. Minerva, Buc., 1973;
- AMR Academia R.S.R. Atlas R.S.R., Ed. Acad. Buc., 1979;
- ATL Direcția Tipografică Militară, „Atlas”, Buc., 1981;
- AMO Zaharia N. „Așezări din Moldova”, Ed. Acad. Buc. 1970;
- BMO Balș Gh. „Biserici moldovenești din veacurile XVI și XVII, Buc., 1933;
- BOR „Biserica Ortodoxă Română” (revista), colecție;
- CDM „Catalogul documentelor moldovene de la Arhivele Statului, Buc., vol.I-V, 1975;
- CDI Isac Virginia, „Catalog de documente, în Arhivele Statului Iași, Buc. 1989;
- CAM Velciu D., „Cronica anonimă a Moldovei”, Buc, 1989;
- CSR Panaitescu P.P. „Cronicele slavo-române, sec XV-XVI”, Buc. 1959;
- DGI Obreja Al., „Dicționar geografic al județului Iași”, Ed. Junimea, Iași, 1979;
- DER „Dicționarul enciclopedic român”, Ed. Pol. Buc. 1964;
- DEX „Dicționarul explicativ al limbii române”, Ed. Acad. Buc. 1975;
- DAI Chircu V. „Dicționar arheologic al județului Iași”;
- DIF „Instituții feudale în țările române”, dic., Ed. Acad. Buc. 1988;
- DOC Document;
- DOR Constantinescu N. A. „Dicționar onomastic românesc” Ed. Acad. Buc. 1963;
- DRH „Documenta Romaniae Historica”, seria A Moldova, vol. I, Ed. Acad. Buc. 1960;
- DPIR „Documente privind Istoria României” seria A Moldova, vol. I-XI, Ed-Acad., Buc. 1951-1957;
- DPRA „Documente privind relațiile agrare în Moldova”, vol. I-II, Ed. Acad. Buc. 1960;
- EAM Ciurea D. „Evoluția așezărilor și a populației din Moldova”, Anuar, Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași, 1971;
- GREG Arvinte V. „Glosar regional”, Ed. Acad. Buc. 1961;
- IRD „Istoria României în date”, Ed. Encicl. Buc. 1971;
- IZP Ghibănescu Gh., „Ispisoace și zapise”, 4 vol, Iași, 1906-1924;
- JPI „Județele patriei”, Iași, Ed Sport-Turism, Buc. 1979;
- LET Letopisețe;
- MDGR „Marele Dicționar Geografic al României”, vol. I-V, Buc. 1899;
- MMS „Mitropolia Moldovei și Sucevei” (revistă) colecție;
- MAM „Marea Arhondologie a boierilor Moldovei”, întocmită de M. R. Ungureanu, Ed. Univ. „A.I. Cuza”, Iași, 1997;
- RBLM Stoicescu N. „Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova”, Direcția Patrimoniului Central, Biblioteca Monumentelor Istorice din România, Buc. 1974;
- SCS Stoicescu N. „Curteni și slujitori”, Ed. Militară. Buc. 1988;
- SDIR Iorga N. „Studii și documente cu privire la istoria românilor”, 25 vol, Buc.

CAPITOLUL I

ȘCHEIA

PRIVIRE GENERALĂ

Numele satului Șcheia s-a crezut a fi legat de ctitoria fugară a domnitorului Vasile Lupu care a căutat vremelnice sălașuri sub poala codrilor Căpotești, în vechiul sat Pojorăști, sat atestat încă din 1443 de către Ștefan Voevod.

Numele satului, spune o legendă, ar fi legat de existența unui anume Șcheianu, credincios de-al voevodului Vasile Lupu, ce ar fi rămas să administreze ctitoria sa din 1650. Este drept că a existat numele acesta în satul Șcheia, numai că a dispărut după 1850 odată cu mutarea unui anume Sturza Șcheianu în satul Borosești.

Cercetări mai recente pun în valoare atestarea documentară a satului cât și o posibilă toponimie. Potrivit acestei surse prima atestare documentară a satului cu denumirea de Șcheia ar fi din 1590 1 septembrie.

Referitor la numele satului, acesta se pare că provine dintr-un antroponim, și anume de la numele unei stăpâne de sate și moșii din zonă pe nume ANA ȘCHEUCA, fiică a lui Ion Movilă, pârcălab de Hotin, din a doua căsătorie cu Maria, fiica lui Petru Rareș La 1583 ȘCHEUCA, „cneaghina lui Balica hatman și sora ei Greaca, copiii lui Ioan Moghilă primesc satul Mândrești (ce se afla în zona Scânteia Șcheia), probabil satul lui Mândrea amintit într-un document din 1436, mai 5 Vaslui, dat de Ștefan Voevod, fiul lui Alexandru cel Bun, care dă lui „pan Dumă Negru satele de pe Rebricea unde a fost Vană Sinescu, unde a fost Boris și unde a fost Mândrea”. Probabil că cealaltă jumătate de sat despre care vorbește documentul de la 1590 era al Șcheucăi și satul s-a numit după numele ei sau al moșiei. Cert e că în documente numele satului apare scris ȘCHEII, ȘCHEAI, iar în 1632 iunie 2 Alexandru Iliș „întărește lui Dumitrașco mare medelnicer jumătate din jumătatea satului Șcheia ce se cheamă Cutul Văleni”.

Cu numele de Șcheia satul mai e pomenit într-un hrisov al lui Vasile Lupu din 1653 și de Antioh Cantemir într-un hrisov din 1700 prin care întărește hotărnicia obștii Șcheia.

Având în vedere realitatea istorică a evului mediu când satele cunosc un pronunțat caracter de instabilitate în sensul că apar sau dispar din diferite cauze obiective și faptul că cele mai multe își schimbă destul de des numele în funcție de stăpânitor e lesne de înțeles că cele patru cătune atestate în acea zonă (Pojorăști, Hotcești, Căpotești și Basarabia), datorită creșterii numărului de locuitori și a extinderii perimetrului construcțiilor de locuințe s-au unificat. Au apărut mai întâi sub denumirea de Șcheia - Pojorăști, care a făcut parte o bună bucată de timp din comuna Drăgușeni și Șcheia Căpotești, care ulterior au devenit părți componente ale unei singure localități sub denumirea de Șcheia, cu statut de comună din 1910 în plasa Fundurile din județul Vaslui, după Legea administrativă dată de Domnitorul Al. I. Cuza.

Este incontestabil faptul că acest spațiu dintre partea sud-estică a Stavnicului și partea nord-vestică a râului Rebricea a fost locuit neîntrerupt din vremuri imemorabile. Mărturie sunt descoperirile arheologice din zonele Movila lui Faur, Dealul

Muncelul, Humăria, Cierul lui Ignat, Florești, Zupăita, Promoroace, Cioate, Cojocărița, etc. ce aparțin culturilor La Tene, Cucuteni, Hallstat, puse în evidență încă din 1895 de N. Beldiceanu și Gr. Buțureanu, de N. Zaharia (1953 _1957), Dan Teodor (1954), V. Chirica, C. Iconomu (1981), Aurel Rusu (1978 _1982) și valorificate în bună măsură în lucrarea „ Monografia comunei Șcheia” a lui Toader Florea din anul 1987 (3).

Nu lipsită de importanță este rezervația geologică și paleontologică din dealul Fundul Muncelului (cariera de piatră Florești) evidențiată prin Hotărârea guvernamentală nr. 2151 / 2004 și aflată sub coordonarea Filialei ieșene a Academiei Române, subcomisia Monumentele naturii. Din carierele de piatră Florești și Zupăita oamenii locului au scos din vechime piatră pentru zidărie, stâlpi de gard sau de porți, pentru fântâni, monumente, mese, întemeind de-a lungul vremurilor o adevărată dinastie de meșteri cioplitori în piatră care au transmis meșteșugul și celor de astăzi.

Tot în acest scop stă mărturia menhirului de sub Dealul Muncelului (lângă dispensarul uman de astăzi) , evidențiat de arhitecta Silvia Păun într-o interesantă lucrare comparativă .(4)

Interesant de observat ar fi faptul că , Mihai Eminescu, revizor școlar al județelor Iași și Vaslui în anii 1875 -- 1876 vizitează școala de la Șcheia și notează în adresele sale către Minister date despre primul învățător din aceste locuri, Dimitrie Nebunelea și despre cătunele Cioca Boca, Ciuroaia, Căpotești, Găunoasa, Hotcești de unde trebuie să vină copiii la școala din Șcheia. (5)

Satul Șcheia și Biserica Sfântul Gheorghe, ctitoria voevodului Vasile Lupu de la 1650 sunt evidențiate de savantul Nicolae Iorga: ” În sus, drumul apucă spre Șcheia, sat bine întemeiat pe culmea unui deal săpat în gropi de către aceia care altădată vor fi căutat piatră pe aici; e o bună școală nouă (școala construită în 1903, n.n.) și un învățător harnic și mulțumit de menirea lui (Nicolae Bălăuță, n.n.). Între casele țăranilor se amestecă vreo două –trei ai căror locuitori sunt evrei chiriași veniți pentru a face negoșul lucrurilor mici și proaste.

Jos se desfășoară până departe tot ținutul minunat bogat în păduri și lanuri. De cealaltă parte a satului, pe culme, Vasile Lupu, pribeag în aceste părți de frica tătarilor, a durat într-o vară o biserică de lemn pentru ascunzătoarea sa. Ea nu-și are perechea aiurea. Clădită întocmai după chipul bisericilor de piatră, are și cadrul ferestrelor și ciubucul de împrejmuire făcute dintr-un lemn tare de stejar care ține de două sute cinci zeci de ani. Pomelnicul începe și astăzi cu numele lui Vasile Voievod.” (6)

Scriitorul Constantin Nonea, născut la 1 martie 1902 pe aceste meleaguri realizează prin opera sa o adevărată monografie artistică a satului Șcheia, „floarea satelor de pe Valea Stavnicului”. Acesta e întemeiat din înnegurarea vremurilor și „ stă așezat sub coasta Dealului Pojorăștilor” cu fața spre soare-amiază să poată privi spre Poarta Țării și șesul Stavnicului.

Din volumele sale: ” Comoara nefermecată”, ” Leacuri pentru minte”, ”Copii, babe și moșnegi”, ”Ursul lui Moș Grămadă”, „Movila lui Faur” răzbate dragostea pentru lumea satului, pentru oamenii simpli, plugari ce au trăit în umilință și lipsuri și s-au confruntat cu „ nemăsurata trudă pentru a asigura năcăjita mămăligă” de fiecare zi; răzbate iubirea de moșia din care își scot pâinea cea de toate zilele, evlavia pentru graiul neaoș, dorul pentru aerul care ne-a înșeninat întâi privirea, cultivarea credințelor și eresurilor populare, lumea nevinovată a copilăriei marcată de vicisitudinile începutului de veac ce a stat sub semnul războiului, toate parcă exploatând un filon autobiografic

evocat în două planuri suprapuse: unul al copilăriei cu uimirea, inocența, curiozitatea și nevinovăția ei dornică de cunoaștere și plină de neastâmpăr, și altul, al omului matur, din perspectiva căruia sunt văzute întâmplările, oamenii, faptele descrise cu înțelegerea realității.

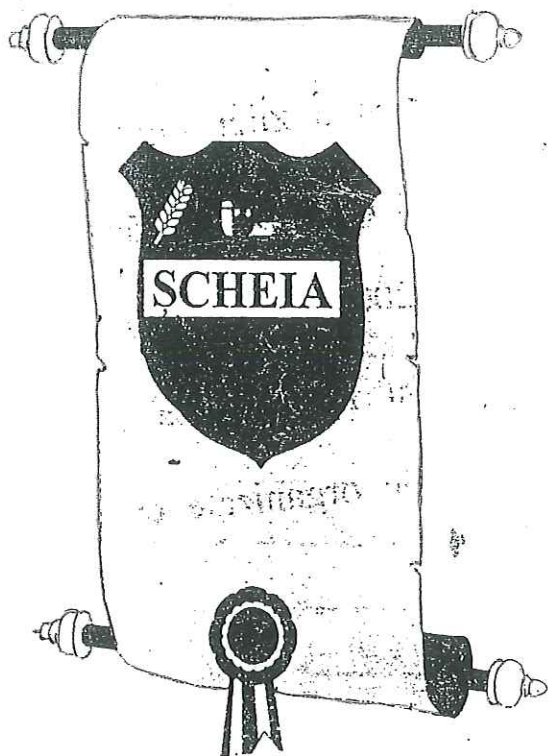
Povestirea „Movila lui Faur” pune în lumină vechimera neamului de pe aceste locuri. Împărtășind părerea mai multor istorici, scriitorul C. Nonea remarcă faptul că aceste movile nu au fost ridicate de cutremur, la întâmplare, ci „cu sudoare, oftat și zdrobire de oase” de către băștinașii acestor meleaguri, care își apărau vatra și avutul de nesațiul „năvălitorilor prădalnici” și sunt de o seamă cu neamul moldovenesc. Scriitorul a zugrăvit oamenii din partea locului, pe țărani „din tată-n fiu”, care au învățat să nu doarmă „mai mult de cinci ceasuri pe noapte” căci sunt înfrățiți cu munca de pe ogoarele lor, iar nopțile li se par atât de scurte încât „n-au timp să simtă pișcatul puricilor, așa-s de vlăguiți”. (7)

Acest gând a fost tradus mai recent în versurile:

„Bătrânii noștri, oameni de-omenie
Ce-au întocmit aici întâia vatră
Erau neîntrecuți în plugărie
Și iscușiți dăltuitori în piatră.”

Note:

1. M. Ostaciu, „Despre satul Șcheia”, rev. „Movila lui Faur”, nr. 4, 2005, Șcheia, pag. 13-15.
2. Idem.
3. V. Chirica, M. Tanasachi, „Repertoriul arheologic al județului Iași”, vol. II, Iași, 1985, pag. 384-390.
4. Silvia Păun, „Identități europene inedite Italia — România”, Ed. Tehnică, Buc. 1994, pag. 133.
5. M. Nastasă, „Eminescu și școala de la Șcheia”, „Movila lui Faur”, nr. 2, 2005, Șcheia, pag. 19.
6. Nicolae Iorga, „România cum era la 1918”, vol. II, pag. 187.
7. M. Nastasă, „Cântec despre frumusețe”, partea II, Șcheia, 2003, pag. 92-110.

CAPITOLUL II

SPAȚIUL ISTORIC ȘI GEOGRAFIC

I. ATESTARE, DOCUMENTE

DESPRE SATUL CĂUEȘTI

„ 1435 (6943) noiembrie 25 Suceava”

(Documentul este atestarea unui sat din zona Căuești și constituie cea mai veche dovadă a existenței satului lui popa Micu de pe Rebricea Mică (pârâul Căuiasca).

„ Din mila lui Dumnezeu, noi Ilie Voievod, domn al Țării Moldovei:

Facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor ce o vor vedea sau o vor auzi cetindu-se că această adevărată slugă a noastră popa Micu a slujit mai înainte sfânt răposatului părintelui nostru, (Alexandru cel Bun) iar acum ne slujește nouă cu dreaptă și credincioasă slujbă. Deci noi văzând dreapta și credincioasa lui slujbă (către noi) , l-am miluit cu mila noastră deosebită și i-am dat în țara noastră Moldova două sate: unde este casa lui, pe Rebricea Mică (azi pârâul Căuiasca, n.n.) și mai jos... unde... (rupt) pe care l-a cumpărat... (rupt)... luat pentru acest... (rupt)...uric, cu tot venitul (...). Hotarul unde din veacul veacului au folosit”. (M. Costăchescu _ Documente moldovene înainte de Ștefan cel Mare, vol. I, pag. 436-437)

DPIR vol.I. pag.120 _ 121, doc.147)

(Rev. „ Movila lui Faur”, nr.5,2005, Șcheia, pag.7)

„ 1497 (7005) martie 18, Vaslui”

„ Din mila lui Dumnezeu, noi, Ștefan Voievod, domn al Țării Moldovei facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi cetindu-se, că pe aceste adevărate Anușca, fiica lui Oană Căuia , și, de asemenea, și pe fiicele ei, Tudora și Mărina, și altă Mărină și iarăși altă Tudoră și Cristina și fratele lor Eremia , fii lui Toader Căuie, i-am miluit cu deosebita noastră milă și le-am dat și le-am întărit lor în țara noastră, în Moldova, dreptele lor ocini, două sate: un sat pe Bârlad, anume Hăoșești, și cu mori pe Bârlad, care acest sat este mai jos de Lipovăț și alt sat, pe Rebricea, anume (C) căuești, unde au fost Leunteneștii. Acele mai sus scrise sate să le fie lor de la noi uric cu tot venitul.

Însă acel sat care este pe Bârlad și care este mai jos de Lipovăț, anume Hăoșești, și cu mori care sunt pe Bârlad să fie al Anușcăi, fata lui Oană Căuie, iar celălalt sat, care este pe Rebricea, anume Căuești, unde au fost Leunteneștii să fie al fiicelor lui Oană, Tudora și Mărina și celeilalte Mărine, și, iarăși celeilalte Tudore și Cristinei și fratelui lor Eremia, lor și nepoșilor lor, și strănepoșilor lor, și răstrănepoșilor lor și întregului lor neam, cine li se va alege cel mai apropiat, neclintit niciodată, în veci.

Iar hotarul acestor două sate mai sus scrise să fie după hotarul vechi, pe unde au folosit din veac.

Iar la aceasta este credința domniei noastre, a mai sus scrisului, noi, Ștefan Voievod și credința preaiubitului fiu al domniei mele, Bogdan Vlad, și credința boierilor noștri: credința panului Duma, credința panului Boidor vornic, credința panului Hărman, credința panului Șteful, credința panului Duma și a panului Toader pârcălabi de Hotin, credința panului Eremia de la Neamț, credința panului Ciortorovschi, credința panului Isac vistier, credința panului Dumșca postelnic, credința panului Mohilă ceașnic, credința panului Frunțaș stolnic, credința panului Petrică comis și credința tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici.

Iară după viața noastră care va fi domn al țării noastre, din copiii noștri sau din neamul nostru sau iarăși pe cine va alege Dumnezeu să fie domn al țării noastre, Moldova, acela să nu le clinească dania și întărirea noastră, ci să le dea și să le întărească, pentru că le-am dat și le-am întărit, fiindcă le este ocină dreaptă.

Iar pentru mai mare putere și întărire a tuturor celor mai sus scrise, am poruncit credinciosului meu pan Tăutul logofăt să scrie și să atârne pecetea noastră la această carte a noastră.

A scris Sandu a lui Cârje, la Vaslui, în anul 7005, luna martie 18.

Peciot Io Ștefani Voevoda gospodin Zemli Moldavscoi."

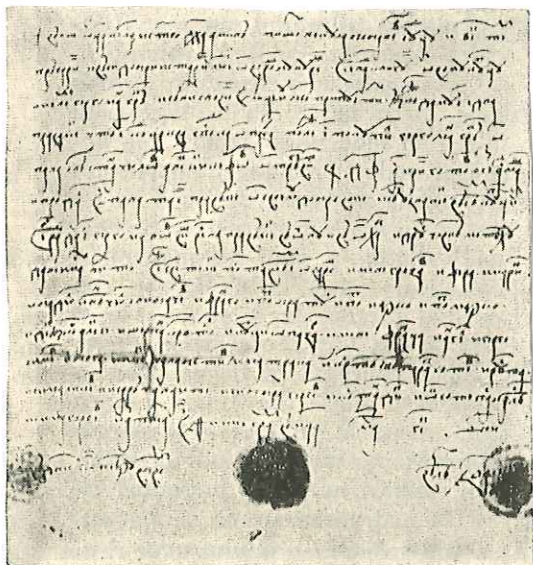
(DRH, seria A, pag.397, doc.224)

Pe verso, însemnare din secolul al XVIII-lea: Uric pe Hăoșești, pe Bârlad și Căuești.

Sub aceasta o altă însemnare: "Pe răzeșii moșiei Căuești, ce este despre apus de zare Rebriceii, pe pâraul Căuitana, fiindcă în ispisocul acesta se întăreau și Hăvășăștii, care din vechiu iaste a mănăstirii Dobrovățul, aducându-să, s-au întreat de au stăpânit ei vreodată Hăvășăștii și de fac vreo pretenție asupra Hăvășăștilor, însuși au arătat că nici au stăpânit Hăvășăștii, nici au vreo pretenție. Deci, fiindcă ei au Căueștii, ei vor stăpâni, iar pentru Hăvășăștii vor rămâne în nelucrare, căci numai spre a-și stăpâni Căueștii li s-au lăsat ispisocul acesta la mâinile lor."

1821 februarie 19, Dimitrie Sturza vel logofăt.

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 1, 2005, Șcheia, pag. 8

DESPRE SATUL POJORĂȘTI, FOSTĂ PARTE A SATULUI ȘCHEIA

„ 1443 (6951) august 24 Suceava „

Din mila lui Dumnezeu, noi ,Ștefan Voievod, domn al Țării Moldovei, facem cunoscut cartea tuturor celor ce o vor vedea, sau o vor auzi cetindu-se, că acest adevărat credincios boier al nostru, pan Moica și fratele său, pan Tador ne-au slujit drept și credincios. Deci, noi văzând dreapta și credincioasa lor slujbă către noi i-am miluit cu deosebita noastră milă și le-am dat și le-am întărit satele lor și vislujenia dreptcredincioasă , pe care o au de la noi, satele pe Rebricea, anume **Pojerești** și **Petrilești**, unde este casa lui Piatră și pe Rebricioara satul lui Popa Micu și mai jos, unde au fost Stoian și Giurgiu Blidaru juzi și mai jos, unde a fost... Stoian Folea și mai jos seliștea lui Marcu și seliștea lui Nicoară și Vashui... și la Tecuci, unde a fost Andrei vataman... și pe Botna locuri din pustie, la gura... pe Tutova... sălașe de Țigani, anume: Coste cu sălașele sale,... Toate acestea să le fie uric și cu tot venitul și copiilor lor și fraților lor și nepoților lor și strănepoților lor și întregului lor neam neclintit niciodată, în veci.

Iar hotarul tuturor acestor sate și seliști să fie după hotarele vechi, pe unde din veac au folosit. Iar hotarul pustiilor cât vor putea să folosească satele destul.

Și la aceasta este credința domniei noastre a sus scrisului, Ștefan Voievod și credința iubitului meu frate Petru Voievod, și credința boierilor noștri: credința panului Neagoe, credința panului Petru Hudici, credința panului Duma Braevici vornic, credința panului Duma și a fratelui său, pan Mircea Limbădulcici, credința panului Negrilă, credința panului Oană Ureache, credința panului Duma a lui Isaia, credința panului Bratul, credința panului Iurghici și a ginereului său, pan Oancea logofăt, credința panului Cirstea Negru, credința panului Cozma Șandrovici, credința panului Ivan Balcean, credința panului Bogdan stolnic, credința panului Mamuil Șerbici și a fratelui său, pan Iurie, credința panului Sima vornic, credința panului Boguș și a fratelui său pan Pașco Nesteacovici, credința panului Costici postelnic, credința panului Stanciu Ponici, credința panului Denis spătar, credința panului Toma Vereșceac, credința panului Coste vistier, credința panului Coste a lui Andronic, credința panului Toader Vascovici, credința panului Ivan Porcu ceașnic, credința panului Albu ceașnic, credința panului Manuil Gârbovul, credința panului Bodea... și credința tuturor boierilor noștri moldoveni mari și mici.

Iară după viața noastră cine va fi domn al țării noastre, dintre copiii noștri sau din neamul nostru, pe oricine îl va alege Dumnezeu domn, să nu le clintească dania noastră, ci să le-o întărească și să le împuternicească pentru că le-am dat pentru dreapta și credincioasa lor slujbă.

Iar pentru mai mare tărie a tuturor celor mai sus scrise am poruncit credinciosului nostru pan Sima, mare logofăt să scrie și să atârne pecetea noastră de această carte a noastră.

A scris Tador grămătic, la Suceava în anul 6951 (1443) august 24 zile”

(După M. Costăchescu, „ Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare, vol.II, p. 179_182)

Rev. „ Movila lui Faur”, nr.. 3, Șcheia, 2005, pag.9.

DESPRE SATUL ȘCHEIA

„ 1590 septembrie 1_ 1591 august 31 (7099) Iași”

Petru Voievod, din mila lui Dumnezeu domnul Țării Moldovei

Iată a venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri, sluga noastră Ionașco Hahulea și sora lui Măgdălina și Varvara, fii lui Petru Hahulea, nepoții Odochiei, strănepoții lui Tăutu logofăt și Toader logofăt de bunăvoia lor și nesiliți de nimeni nici asupriți și au împărțit între ei dreptele lor ocine și deadine și dreptele lor vii din privilegiile lor drepte: jumătate din satul Negrești și jumătate din satul Slobozeani la Bârlad și satul Răcești cu moară asemenea la Bârlad și jumătate din satul Tudora și cu moară și jumătate din satul Șcheii cu moară în Vaslui și jumătate de poiană de la Mălinești și jumătate de sat de la Tăutești și satul Frătești și jumătate de sat din Oprișeni și cu moară și satul Răzina și satul Geamini și cu bălți și satul Băloșești și satul Șofrănești și satul Novacii și cu moară și o pătrime satul Pășcanii, a patra parte.

Și au căzut în partea slugii noastre Ionașco Hahulea jumătate de sat din Negrești și jumătate din satul Slobozeani și cu moară și satul Răcești și jumătate din satul Tudora și cu moară și jumătate din satul Șcheii și cu moară și a patra parte din Tăutești și a patra parte din poiană de la Mălinești, însă o parte și jumătate de vie și jumătate de cramă; și iarăși în partea Măgdălinei au căzut satul Frătești și jumătate de sat din Oprișești și satul Rezina și a treia parte din Geamini și o pătrime din satul Pășcanii și două fălci vie și cu pivniță; și iarăși în partea Vărvarei au venit satul Băloșești și cu moară și satul Șofrănești cu moară și satul Novaci și două părți din Geamini și a patra parte din Tăutești și a patra parte din poiana de la Mălinești și o falcie și jumătate de vie și jumătate de cramă.

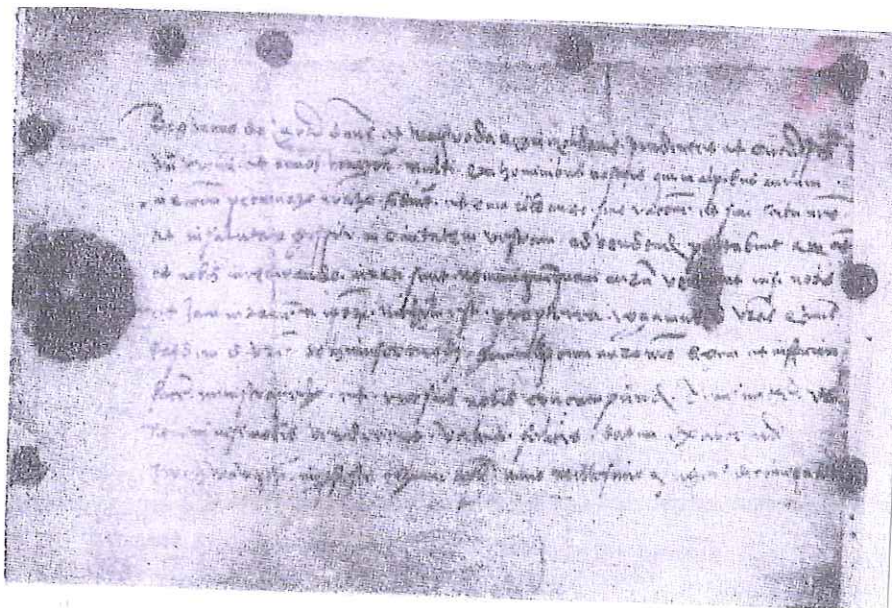
Astfel noi văzând împărțeala lor de bunăvoie și cu unire între ei, pentru aceasta să aibă a-și stăpâni, cum scriem mai sus, și altul să nu aibă a se amesteca.

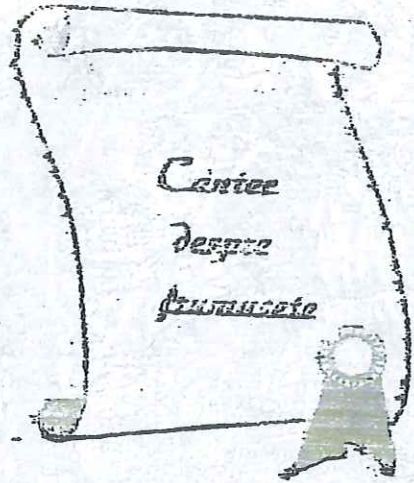
Scriș în Iași, anul 7099 septembrie 1_ (1590_ 1591) august 31

Domnul a spus, marele logofăt a învățat și a iscălit Stroici, mare logofăt”

(DPIR, sec.XVI, vol.II. doc.570,pag.464)

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 4, 2005, Șcheia, pag.15.

Canice
degre
plumicete

II. TOPONIMIE ȘI ANTROPONIMIE

ȘCHEIA

Denumirea satului Șcheia constituie un caz aparte prin femininul său. Satele cu denumiri feminine sunt puține deși în Țările Române, ca o excepție față de restul Europei, în epoca medievală femeile aveau drept de proprietate funciară.

În altă privință, încă nu am reușit să stabilim, din cercetările de până acum dacă satul Șcheia a fost un sat din zonă sau este o denumire a satului Pojorăști așa cum afirmă unele surse (DG I,MDGR)

În tradiția locală, în mod eronat se crede că denumirea satului provine de la un Șcheianu, boier al lui Vasile Lupu, care ar fi înființat satul pe lângă bisericuța construită de domnitor în temporarul său refugiu în Codrii Căpoteștilor.

În primul rând dacă ar fi fost așa satul s-ar fi numit Șcheieni sau Șcheiești și nu Șcheia. În al doilea rând realitatea istorică consemnată în documente arată că satul cu acest nume exista la 1590 și jumătate de sat era a lui Ionașco Hahulea în urma împărțirii moștenirii cu surorile Măgdălina și Varvara, iar cealaltă jumătate nu știm încă a cui era.

Denumirea Șcheia se întâlnește în Moldova în trei cazuri : Șcheia (fostă în județul Vaslui), Șcheia comuna Al. I. Cuza județul Iași și Șcheia în județul Suceava și doar într-o variantă în restul țării (ex. Șcheii Brașovului).

Denumirea feminină putea să apară în cazul unui stăpân femeie, de la denumirea moșiei satului și de la o caracteristică a locului sau a sătenilor. Academicianul Iorgu Iordan în T O P și după el D G I consideră că e vorba de o caracteristică a locuitorilor și anume Șchean — Schei care ar însemna sârbo-bulgari, explicație ce nu pare a fi plauzibilă. Despre o caracteristică a locului nu avem nici un fel de date și nici tradiția nu păstrează o astfel de denumire. Se pare că denumirea vine totuși din antroponim, dar în nici un caz Șcheianu. Nu este exclusă nici posibilitatea provenienței de la denumirea moșiei care la rândul ei provine din antroponim.

Un caz specific de feminizare este un sat Cogeasca, numit în documente Cogești, sat de răzeși din care pe la 1626 unii își vând partea lor din moșie boierului Bașotă și după vânzare se separă cele două părți, cea a boierului (boiereasca) și cea a satului care s-a numit după sat Cogească și treptat satul își schimbă numele numindu-se de la moșie Cogeasca. Este foarte posibil ca acesată filieră să fi avut loc și în cazul Șcheia.

Documentele arată că în zonă a existat o femeie stăpân de sate și moșii și anume Ana-Șcheuca, fiica lui Ion Movilă, pârcălab de Hotin, din a doua căsătorie cu Maria, fiica lui Petru Rareș. La 1583 Șcheuca, cneaghina lui Balica hatman și sora ei Greaca, copiii lui Ioan Moghilă primesc satul Mândrești (DPIR, sec.XVI A, vol. III,doc.275, pag.222). Satul Mândrești se afla în zona Scânteia — Șcheia : 1436 (6944) mai 5 Vaslui Ștefan Voievod (fiul lui Alexandru cel Bun) dă lui pan Duma Negru satele pe Rebricea unde a fost Vană Sinescu și unde a fost Boris (Borosești) și unde a fost Mândrea (probabil Mândrești).

Robabil că cealaltă jumătate de sat despre care vorbește documentul de la 1590 era al **Șcheucăi** sau a urmașilor săi. Probabil că de la Șcheuca satul s-a numit Șcheia, sau mai plauzibil, moșia s-a numit Șcheia și satul s-a numit după numele moșiei.

Numele nu era încă bine definit pentru că în documentul de la 1590 apar două denumiri, Șcheii și Șcheai, iar mai târziu, în alt document, **Șchea**.” (1632 (7140) iunie 2 ,Alexandru Iliăș întărește lui Dumitrașco mare medelnicer jumătate din jumătatea satului **Șchea** ce se cheamă Cutul Văleni”

Rev. „ Movila lui Faur”, nr. 4, 2005, Șcheia, pag.13.

DUPĂITA SAU ZUPĂITA

Dupăita sau Zupăita este dealul ce se află în sud-estul satului Șcheia, la hotarul cu satul Căuești. În vârful dealului se află o carieră de piatră și, fapt ce pare neverosimil, în vârful de deal, în incinta carierei, o fântână care alimentează ciușmeaua de la intrarea în sat, ambele construite de către un om de suflet, moșul Neculai Iacob.

Piatra aceasta este dispusă în straturi alternând cu nisipuri și după configurația terenului, firul de apă se pare că s-ar scurge dinspre Movila lui Faur.

Dealul are o înălțime de 260 m (DGJ, p. 70) și este orientat pe direcția N_S.

Denumirea dealului Dupăita (Zupăita) ne amintește de vechile care și căruțe cu roțile de lemn care treceau pe drumul aflat puțin mai jos de cariera de piatră. Structura gresiilor calcaroase ale dealului are pe unele porțiuni goluri între straturile de piatră. Datorită acestor goluri la trecerea căruțelor cu roți de lemn se producea un zgomot caracteristic: duruit, duduuit, dupăit, zupăit. De la aceste zgomote dealul a fost denumit Dupăita și cu varianta care s-a impus mai târziu, Zupăita.

Astăzi aceste zgomote nu se mai produc, dar denumirea a rămas în memoria comunității locale.

Rev. „ Movila lui Faur”, nr. 8, 2006, Șcheia, pag.15.

CĂPOTEȘTI

Toponimul Căpotești vine în mod cert din antroponimul *Capotă*, după cum arată documentele de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea.

MDGR menționează pe la 1900 două toponime Căpotești: un șes și o vale și se referă și la un deal." Căpotești șes în comuna Mironeasa pe Stavnicul județului Iași, numit astfel după valea Căpotești. Se întinde spre sud de satul Hadâmbu de la poalele dealului Căpotești până în apa Stavnicul. Este acoperit mai peste tot de o luncă deasă de feluriți copaci și mai cu seamă de răchiți.

Căpotești vale județul Iași începe de la sudul văii Ulmilor și merge până în hotarul dinspre Vaslui a comunei Mironeasa din plasa Stavnicul. Căpoteștii formează partea de la sfârșitul acestei văi. Tot cu numele Căpotești se află și șes. Legenda spune că numele văii s-ar fi dat după numele unui târgușor ce ar fi existat aici și din care se găsesc și astăzi pietre și bucăți de cărămizi. Se poate ca în timpurile vechi să fi fost pe acolo vreo locuință de oameni și despre aceasta ne putem încredința după cele notate în „Letopisețul „lui Miron Costin : „ în timpul când Calga Sultanul cu oștile de la Soroca s-a tras la Țuțora și Hmil Hatmanul cu tabăra pe Vladnic, Vasile Vodă înspăimântat că tătarii intrase până sub târgul Iași, a pornit pe Doamnă împreună cu casele boierilor prin frânturile codrilor de la Căpotești spre Cetatea Neamțului. Apoi singur Vasile Vodă după câteva zile a lăsat Iași așezându-se în niște poiene în codrul Căpoteștilor dimpreună cu curtea sa.”

Din faptul acesta rezultă că deoarece domnul s-a retras cu curtea sa aici, desigur că în astă localitate a trebuit să fie vreo locuință de oameni, cu toate că Letopisețul nu o pomeneste. Cu numele Căpotești se află un sat în comuna Șcheia din județul Vaslui, tot pe valea pârâului Stavnic, mai în jos de comuna Mironeasa din județul Iași. Localitățile sunt aproape una de alta.”

Documentele arată că, după aprecierea noastră, la Cioca Boca sau între Cioca Boca și Poiana Șcheia au fost mai multe sate care erau într-un hotar și care probabil au format împreună satul Căpotești, ulterior târgușor. După un timp satul a dispărut și probabil o parte din locuitori s-au așezat la Șcheia unde au format satul *Șcheia-Căpotești*. Prima așezare atestată este din 1464(6572) : „ Ștefan Voievod(Ștefan cel Mare) dă lui pan Condrea, fiul lui Greul jumătate din satul Giurgești pe Stavnic pe care l-a cumpărat de la Costea și de la Stan, fiii lui Giurgevici pentru 80 de zloși și de asemenea moara de pe Stavnic care este la capătul poienii de jos pe care i-a dat-o unchiul lui Boica” (DPIR, vol. I. pag. 337, doc. 406).

La 1528 sunt atestați în zonă cei din neamul *Capotă*. 1528 (7047) martie 16 Vaslui: Petru Vv. întărește împărțeala pe care o fac Marco Capotă și Naste, feciorii lui Ivan, rudele lui Tudora, fata lui Gavril Capotă Sofia și Marușca fetele Candrii, nepoatele lui Hotco, toți nepoții Giurgii pentru un sat pe Stavnic unde au șezut Hotco Protul (Hotcești), alt sat unde a șezut Giurgea lipite de hotarul satului Giurgești pe Stavnic.

Un Caraclei Căpotescu era diac și scrie trei documente (CDM, vol. II, doc. 502, 503, și 525).

La 1575 un Ion Capotă primește de la călugărița Matrina un sat Poenari în apropiere. Radu Vv. întărește la 1618 lui Ionașco Capotă, fiilor lui Nicoară paharnicul,

lui Dămian șătrar și altor nepoți ai Sovei diac vadul de moară den sus de Stavnic în hotarul satului Hotcești ținutul Vaslui (CDM, vol.II, p.414,doc. 1841).

În 1628 parte din moșia Căpoteștilor este luată de Mânăstirea Bârnova împreună cu alte părți de sate din zonă.Mitropolitul Sucevei, episcopii de Roman, de Rădăuți și Huși mărturisesc că Ionașco Capotă, feciorul lui Nicoară Capotă și alte neamuri au vândut M. Bârnova a treia parte din moșia Căpotești din satul Hotcești.(CDM,vol.II.p.104, doc.444). Faptul este întărit de domnitorul Miron Barnovschi: „întărește M. Bârnova părți din satul Căpotești numit Hotcești cu poieni, fînaț și vad de moară pe pârâul Stavnic . Vânzarea nu este agreată de localnici care ajung în conflict cu M. Bârnova și e rezolvat de domnitor. „, 1630 (7138) august 14 Iași: Moise Moghilă Vv.poruncește vătămănilor și sătenilor din satele Budești, Mogoșești, Căpotești, Scânteia de M. Bârnova să asculte. „, Iară care vecini vor vrea să se ducă din sate să aibă a le opri bucatele”.(CDM, vol.III, p. 130, doc.577). Alte părți de sat sunt vândute sau dăruite în 1629 , aprilie, 21 Iași: Miron Barnovschi Moghilă Vv. dăruiește uric M. Hangul un loc de prisacă cu 200 măței și stupi în hotarul satului Căpotești pe Stavnic”, fapt întărit ulterior când se adaugă și livadă (CDM,vol.II,doc.497).

La 1629 (7137) mai 18 Iași „Murmure uricar împreună cu soția sa Maria fata Nastasiei, nepoată Crăstinei, strănepoata lui Simion Purcel vinde M. Bârnova cu 60 galbeni ungurești parte din satul Căpotești”. Cumpărăturile sunt întărite de Vasile Lupu: „, 1636 (7114) april 5 Iași,Vasile Vv. întărește uric M. Bârnova părți din satul Hotcești pe Stavnic numit acum Căpotești ținutul Vasluiului, cu mori,poieni de fânaț și prisăci cumpărate de la Ionașco Capotă feciorul lui Nicoară și neamul lui și de la Irina monahia văduva lui Ilie șătrar și alții, ispisoaace de cumpărătură de la Miron Barnovschi Vv.,uric de întăritură de la Petru Vv.,ispisoc de întăritură de la Alexandru Vv. și dires de pâră și întăritură de la Gașpar Vv. (CDM,vol. II. P.241, doc.1147).

Se poate concluziona că la Cioca Boca au fost cel puțin două sate apropiate sau lipite Hotcești și Giurgești, probabil de o parte și de alta a Stavnicului, care au fost a celor din neamul lui Capotă și ulterior s-au numit Căpotești.

Așezarea la drumul domnesc și podul peste râu au favorizat satul care devine târgușor. Pe la 1900 din vechiul han, probabil, se mai afla lângă pod o cârciumă. Satul a dispărut și probabil un număr mai mare de locuitori s-au așezat în apropiere la Șcheia, grupați într-o zonă care s-a numit Șcheia –Căpotești , sau la început Căpotești după satul din care au venit.

Rev. "Movila lui Faur", nr. 5, 2006, pag.6

DESPRE BOIERII CIUREȘTI

Dintre familiile boierești care au avut moșie la Șcheia este atestată și familia Ciurea.

La origini satul Șcheia a fost un sat răzeșesc. Despre neamul Ciureștilor „Arhondologia Moldovei” a paharnicului Constantin Sion, scrisă în spirit de scandal, cu tendință și chiar vendetă, dar cuprinzând și elemente greu de găsit în scrierile oficiale, cu picanterii specifice epocii de început al secolului al XIX-lea și cu umor, chiar dacă uneori e grosier, spune că neamul Ciurea era un neam de parveniți, de ciocoi, „neam de neamul lor n-au fost boieri, ce proști răzeși”. (op. cit. p.313)

Familia Ciurea era pe la începutul secolului al XIX-lea o familie de boieri moldoveni parveniți. „Acum s-au înmulțit foarte boierii Ciurești, în ținutul Vasluiului au răsărit trei (familii)... de care sunt mulțime în ținutul Vasluiului și Tutova”.

Referitor la proveniența lor ... „li urmează așa împrejurare: ei fiind răzeși din Șcheia au murit tatăl lor, ce i se zice Ciolac pentru că era ciunt de o mână. Pe muma lor au luat-o un arnăut, căpitan Costea”. Acel căpitan Costea „i-au învățat carte” pe copiii Ciuroaei, „i-au dat pe la boieri slugi, pe cel mare Gheorghie îl ave pe lângă casă și era căpitanul Costea și căpitan de poștă la Scânteia unde ave pe Gheorghie logofăt pe la anul 1826 „(op. cit.p.314)

Acest Coste a cunoscut un alt arnăut Grigorie, „ce fusese la logofătul Costachi Ghica. Acest Grigorie ajuns portar –bașa (șef) la curtea domnească, „având o fată, se cunoaște cu Costea arnăutul și s-au încuscrit, luând pe Gheorghie ginere, pe care Ion Vodă (Ioniță Sandu Sturza 1822__ 1827, primul domn pământean din Moldova după revoluția lui Tudor Vladimirescu, 1821 și alungarea fanarioților, la originea lui tot fanariot, dar românizat) după mijlocirea boierilor Ghiculești l-au făcut paharnic”. Sub domnia lui Mihai Sturdza (Mihalache Sturdza, 1834_1849), prin 1840, prin mijlocirea lui Alecu Ghica, paharnicul Ciure ajunge sameș la visterie „furând peste nouăzeci de mii de lei din hazne (visteria statului)(pe atunci o pereche de boi ajungea la maximum șapte lei!)... „și fiind domn Grigorie Ghica, de multe strigări, l-au dat afară, dară l-au făcut spătar (șef militar) și i-au iertat din bani și după patru luni l-au făcut agă (șef de poliție) și ispravnic (prefect) de Vaslui.” (op. cit.p.314).

În calitate sa de agă Gheorghie își desfășoară în plenitudine apucăturile lui de ciocoi, mai ales că el elibera tot felul de documente și făcea judecăți și era în contact nemijlocit cu populația locală, ... „ș-au prădat fără nici o siială, că-l sprijine și nebunul de domn și sora domnului Șubinoia din Vaslui”. (idem).

În calitate sa a profitat și pentru urmași,... „i-au boierit și toți copiii”.

Alți Ciurești erau boieri cu ranguri... „scriitori la departamentul dinlăuntru. Despre unul dintre ei, și anume unul Neculai, care a fost boierit serdar, „bețivindu-se nu știu ce s-a făcut” (s-a îmbătat așa de tare că nu mai știa ce rang boieresc a primit!).

Familia Ciurea și-a vândut moșia Șcheia maiorului Măcărescu pentru suma de 9500 lei, probabil ca să-și piardă urma și obârșia de jos. (RBLM, p. 822, nota 23) Rev. „Movila lui Faur”, nr. 2, 2005, Șcheia, pag.9.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE ADÂNCIME ȘI SUPRAFAȚĂ PE TERITORIUL COMUNEI ȘCHEIA

Meleagurile atât de frumoase ale Șcheii, cu zone de câmpie, dealuri și podișuri, cu o bogată rețea hidrografică și însemnate resurse de piatră au oferit încă din timpurile străvechi condiții prielnice de viață comunității umane, asigurându-le cele necesare dezvoltării economice și sociale până-n zilele noastre.

Prezența în această zonă a omului încă din zorile istoriei este atestată de numeroase urme materiale scoase la iveală de cercetările arheologice sau găsite întâmplător, fie din epoca pietrei cioplite și șlefuite, fie a metalurgiei bronzului și fierului.

În partea de N-V și S a platoului Muncelul, la V-S-V de satul Cioca Boca, N-N-E de satul Șcheia, pe malul stâng al gârlei Humăria, pe Faur, etc. au fost descoperite și se găsesc și la ora actuală vetre de foc, resturi de vase din ceramică, unelte din os, piatră sau ceramică, oseminte de oameni sau de animale.

O importantă descoperire arheologică a fost făcută la Șcheia în ziua de 14 august 1975, când, în urma unor lucrări agricole în partea de sud a Dealului Muncelul, la circa 200 metri spre nord de Izvorul cel Mare, mecanizatorul Mardar Ion a deranjat capacul de piatră a unui mormânt. Bănuind că ar fi ceva sub această piatră a sesizat primarul și pe vicepreședintele Consiliului Popular care, imediat au început săpăturile și au descoperit un mormânt în cutie de piatră cu două schelete de om, vase de ceramică, unelte din silex, oase de falcă de mistreț, etc. Au anunțat Muzeul de Istorie din Iași, și, profesorii N. Pușcașu și Necrasov au stabilit în urma unor cercetări preliminare că mormântul aparține perioadei de trecere de la neolitic la bronz.

Ca urmare au început o săpătură arheologică de salvare efectuată de profesorul Dinu Marin de la Universitatea „Al.I.Cuza” din Iași și muzeograful C. Ionomu de la Muzeul de Istorie al Moldovei. Săpăturile care s-au desfășurat în septembrie 1975 au pus de fapt în evidență existența a două morminte în cutii de piatră. Primul conținea, în afară de cele două schelete, un inventar format din patru vase ceramice, două topoare din silex și un maxilar inferior de porc mistreț.

Al doilea, descoperit în urma săpăturilor, se înfățișa tot ca o cutie de piatră în formă de prismă dreptunghiulară. Acest mormânt conținea un schelet, șase vase ceramice și un topor din silex bine șlefuit.

Din studiul făcut, aceste două morminte aparțin culturii amforelor sferice care și-a dezvoltat existența pe parcursul perioadei de trecere de la neolitic la bronz, aproximativ 2500 de ani î.e.n. Această populație a venit din răsărit, dintr-o vastă arie euro-asiatică ce se întindea de la Volga inferioară încoace și care a adus forme noi de cultură materială aparținând culturii amforelor sferice, cunoscută și sub denumirea de „morminte cu cutie de piatră „sau ciste.

Aceste triburi aveau o economie bazată în principal pe păstorit, dar trecuseră și la o viață oarecum stabilă, semi-nomadă, practicând agricultura primitivă.

Scheletele găsite au o poziție chirchită. Asta dovedește că aceștia nu au distrus sau izgonit populația găsită, ci au conviețuit cu ea.

Ceramica este lucrată de mână, din pastă grosieră, arsă neuniform, de culoare brună, cenușie sau roșietic-gălbuie, decorată cu brâu alveolar. Materialele se găsesc la Muzeul Facultății de Arheologie din Iași.

Pe teritoriul comunei noastre au fost făcute și alte descoperiri.

Astfel, în Muncel, la circa un kilometru, în partea de N-V a satului Șcheia, în malul pietrării „Florești”, la circa 1-2 m adâncime s-au descoperit numeroase fragmente ceramice din **Hallstat târziu și La Tene timpuriu** (sec. IV - III î.e.n.) vase cu brâu alveolar (crestat oblic) cu torți, de culoare neagră și roșie. Aici au mai fost descoperite și o serie de fusaiole și mărgelile din ceramică, o seceră din fier, vârfuri de săgeți din silex și fier, o greutate pentru războiul de țesut, numeroase vetre de foc.

Pe suprafața și în jurul Măgării lui Faur, mai spre sud, s-au găsit fragmente de silex care atestă prezența paleoliticului superior, apoi fragmente ceramice aparținând începutului epocii migrațiilor (sec. IV e.n.) și numeroase bucăți de zgură metalică. În partea de S-S-E de aceasta au fost găsite două topoare din piatră șlefuită aparținând neoliticului. La N-E de satul Șcheia, în malul gârlei Humăria a fost găsită ceramică pictată cu benzi înguste aparținând **Culturii Cucuteni**. De reținut că ceramica este lucrată la roată cu turație înceată sau repede.

Multiple cercetări arheologice a efectuat mai în toate zonele comunei Șcheia inimosul profesor Aurel Rusu, fiu al acestor meleaguri, în anii 1978-1983, și care sunt evidențiate în „Repertoriul arheologic al Județului Iași”, vol.2, 1985, pag 384-390.

Toate acestea demonstrează că meleagurile noastre nu au fost pustii, ci au fost locuite dintotdeauna. Trecutul se pierde treptat în negura vremurilor. Cu cât ne întoarcem spre el mai atenți găsim tot mai multe dovezi care îmbogățesc tezaurul istoric.

Favorizați de condițiile pedoclimatice, de relieful variat, cu o vegetație bogată în păduri, fânețe și terenuri pentru agricultură, oamenii, treptat, s-au așezat mai întâi pe marginea podișurilor, apoi au coborât în vale, stabilindu-se pe coasta dealurilor și pe terenuri fertile, s-au legat de aceste pământuri bogate, și-au păstrat obiceiurile și credința conștienți că au fost aici dintotdeauna și că nimeni nu-i poate smulge de pe acest pământ.

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 6, Șcheia, 2006, pag.11.

III. SPAȚIUL GEOGRAFIC

ȘCHEIA — POZIȚIE GEOGRAFICĂ

Comuna Șcheia este componentă a județului Iași, fiind situată în partea de sud a acestuia, în subunitatea cea mai nordică din Podișul Bârladului, respectiv în Podișul Central Moldovenesc, la 30 kilometri spre sud de abruptul coastei Iașilor.

În cadrul țării ea are o poziție central-estică, iar coordonatele de ordin geografico-matematic sunt următoarele:

la sud se găsește paralela de 46 grade latitudine nordică;

la nord se află paralela de 46 grade și 55 de minute latitudine nordică;

la vest intersectează meridianul de 27 grade longitudine estică;

la est ajunge până la meridianul de 27 grade și 30 minute longitudine estică.

Teritoriul administrativ al comunei Șcheia este delimitat la nord de pârâul Valea Rea și pârâul Găunoasa, la vest de valea Stavnicului, la sud de Dealul Anina și la est de Dealul Căuești, continuat spre sud de Dealul Tatomirești.

Localitățile care mărginesc acest teritoriu sunt:

la nord, comunele Mironeasa și Mogoșești;

la nord-est satul Valea Satului, comuna Grajduri;

la est satul Ciocârlești comuna Scânteia;

la sud-est satul Tatomirești comuna Rebricea județul Vaslui;

la sud satele Drăgușeni și Frenciugi comuna Drăgușeni;

la vest satul Bâcu comuna Ipatele.

Între limitele menționate mai sus, teritoriul comunei are o formă neregulată, înregistrând o suprafață de 6322 ha și o populație de 4194 locuitori (la 1 iulie 1999), reprezentând o densitate medie în teritoriu de 66,23 locuitori pe km pătrat.

Comuna Șcheia este alcătuită din următoarele sate: Șcheia, menționată documentar sub numele de Pojorăști la 1443 și în 1590 sub numele de Șcheii, Poiana Șcheia menționată sub numele de Găunoasa la 1864, apoi de M. Eminescu la 1875, Căuești menționat la 1435 sub numele de satul lui popa Micu de pe Rebricea Mică, apoi Faurii, Leunteneștii și la 1497 sub numele de Căuești, Cioca Boca menționat la 1845 sub acest nume și Satu Nou menționat din 1921.

ASPECTE MORFOGRAFICE ȘI MORFOMETRICE

Încadrată în Podișul Central Moldovenesc și în bazinul hidrografic al Stavnicului comuna Șcheia prezintă sub aspect geomorfologic o serie de trăsături specifice:

- _predominarea reliefului fluvio-denudațional și sculptural;
- _intensitatea mare a proceselor geomorfologice actuale;
- _evoluția reliefului aproape exclusiv în structurile Sarmațianului mediu (Basarabian) și superior (Chersonian);
- _existența văilor de diferite tipuri.

Retragerea apelor marine și acțiunea factorilor exogeni au dus la intensificarea eroziunii și la modelarea treptată, în Pliocen și Cuaternar, a reliefului până la aspectul său actual. Relieful comunei Șcheia prezintă cele mai mari altitudini în partea centrală: Dealul Șcheia sau Faur (393,7 m), Dealul Florești (375 m), Dealul Fundul Muncelului (350 m). Altitudini ridicate mai întâlnim în partea de nord, în Podișul (Dealul) Găunoasa (375m), în partea de sud, în Dealul Podișul (275m) și în partea de est Dealul Căuești (300m).

Din punct de vedere hipsometric se pot distinge două zone:

1. Zona joasă (150 _ 250 m), cu aspect parțial depresionar, parțial de dealuri mici ce ocupă aproximativ 2/3 din teritoriul comunei;
2. Zona înaltă (275 _ 400m), cu aspect de platouri structurale, ce ocupă partea centrală a comunei.

Între cele două zone trecerea se face prin abrupturi de eroziune diferențială, afectate de procese eroziv-acumulative manifestate recent ca efect al despăduririi și amplificate de energia reliefului. Energia medie a reliefului are valori de 200 m, iar cea maximă de 225 m.

Relieful structural este pus în evidență prin dezvoltarea platourilor structurale întâlnite la nord de localitatea Șcheia. Aceasta este platforma Șcheia ce atinge o altitudine de 350 metri și este mărginită în N-V și S de importante cornișe de desprindere. Spre nordul acestei platforme se înșiră numeroase izvoare: Izvorul cel Mare, Ciușmeaua, Izvorul lui Ignat, Humăria, Izvorul lui Iacob, Izvorul lui Mardare, etc. cu un puternic debit de apă foarte bună de băut.

Crestele secundare nu sunt doar opera directă a râurilor, ci la sculptarea lor au contribuit într-o mare măsură și procesele deluviale. Spre deosebire de crestele principale care au lungimi de zeci de km, cele secundare au dimensiuni mai reduse. Un astfel de exemplu îl constituie coasta Dealului Muncelul. Din cauza circulației intense și a exploatării neraționale a terenurilor din această zonă pe fronturile de creastă din N-V și S-E apar ravene și alunecări.

Relieful sculptural fluvio-denudațional înglobează interfluvii joase sculpturale situate între 150 _ 250 de metri, care se pierd treptat spre șesul aluvial al Stavnicului și Durducului. Apar numeroase terase (îndeosebi în partea stângă a celor două râuri) afectate de eroziune aveolară, mai rar de ravene. Versanții mai puternic înclinați sau cu abrupturi mai mari, ce par uneori sub formă de cornișe, sunt cei care mărginesc platforma structurală Șcheia la N, V, și S, continuându-se apoi la est de localitatea Șcheia. Acești versanți au panta cuprinsă între 15 și 20 de grade, lungime de 100 _ 150 m, iar altitudinile între 250 _ 300 m. Aceste pante sunt afectate de eroziuni și de

alunecări de teren în funcție de mărimea pantei și existența apei. Există și versanți în general uniformi și cu pante accesibile ce pot fi folosiți foarte bine în agricultură sau pentru localizarea și dezvoltarea așezărilor omenești. Menționăm versantul drept al Stavnicului (Durdac), partea lină a versantului drept al văii Humăria pe care s-a dezvoltat satul Șcheia, partea de V, S-V a platformei Șcheia unde s-a localizat satul Satu Nou. O altă categorie este cea a versanților cu pante ce depășesc uneori 15 grade și sunt afectați de degradări mai puțin intense.

Relieful de acumulare apare în vestul comunei ca urmare a faptului că râul Stavnic și afluenții săi se situează în această parte. Valea Stavnicului și-a format un șes larg până la 2 km în zonele de deșurare a afluenților, constituit din aluviuni argiloase și nisipoase groase de 3—5 m, în care albia minoră a pârâului s-a adâncit cu 2—4 m.

Stavnicul, cu albia lui neregulată, face ca primăvara sau în urma unor ploi torențiale să afecteze mai ales terenul agricol din șes, dar și o parte din satul Cioca Boca situat în albia majoră.

Rev. „Movila lui Faur”, nr. 5, 2006, Șcheia, pag. 9.

CARACTERISTICI CLIMATICE

Comuna Șcheia se înscrie în climatul temperat continental de tranziție, cu nuanțe mai excesive decât în regiunile extracarpătice vestice sau sudice. Factorii climatogeni de bază sunt : radiația solară globală, dinamica generală și regională a atmosferei, structura suprafeței subiacente.

Radiația solară însumează în medie pe an 115 __ 117,5 kcal/cm pătrat În sezonul cald radiația globală însumează 85_ 87,5 kcal/cm pătrat, iar în sezoul rece 30__ 32,5 kcal/cm pătrat. Durata de strălucire a soarelui înregistrează 2000__ 2100 ore pe an. Pe parcursul unui an se manifestă în medie 127 de zile cu un cer complet acoperit și 44 de zile cu un cer complet senin (date luate de la Stația Meteorologică Negrești).

Dinamica atmosferei este generată de încălzirea diferită a atmosferei globului de radiația solară. Dintre centri barici principali care acționează asupra Podișului Moldovei, deci și asupra teritoriului comunei Șcheia menționăm anticicloul Azorelor, anticicloul Siberian, cicloul Islandez, ciclonii mediteranieni.

Suprafața subiacentă pe care cad rezele solare și la nivelul căreia acestea se transformă în energie calorică, generând toată gama de procese și fenomene climatice din stratul inferior de aer, are în zona studiată un caracter neuniform. Scăderea generală a înălțimilor dinspre centru înspre periferia comunei Șcheia conduce la diminuarea precipitațiilor. Masele de aer care stagnează pe ariile împădurite din N, N_E, S_V și S_E prezintă o umezeală relativă cuprinsă între 75 și 85%. Așezarea la est de lanțul Carpaților Orientali implică o reducere a influențelor moderatoare ale maselor de aer atlantice și mediteraniene, mai mult decât în restul țării.

Regimul termic Temperaturile medii lunare au un mers normal, descriind o curbă ascendentă în prima parte a anului cu un maxim în luna iulie (19,5 gradeC), după care curba devine descendentă, coborând până la minimum din luna ianuarie (_3,7 grde C).

Temperatura minimă absolută s-a înregistrat în ianuarie 1980 și a fost de _ 30,5 grade C. Temperatura maximă absolută s-a înregistrat în luna iulie 1968 și a fost de 36,5 grade C.

Regimul precipitațiilor Precipitațiile cad în cea mai mare parte a anului sub formă de ploi, cu excepția intervalului 23 noiembrie -21 martie, când , de obicei se înregistrează 31 __ 42 de zile cu ninsoare. Pentru intervalul 1965 __ 1985 la Negrești era o medie de 524,1 mm/an. Cele mai mari cantități lunare de precipitații au căzut în luna iunie (902 mm), iar cele mai mici în luna ianuarie (202mm).

Vânturile Cel mai frecvent bat din N—V (20%), N (10 %), V (15 %) și S_E (10,3 %) . În comună însă , datorită orientării generale a reliefului pe direcția N V __ S E și vânturile au această orientare. Vitezele lor medii anuale nu depășesc 3,5 m /s.

În timpul iernii se manifestă destul de activ **crivățul** care își are originea în anticicloul euroarctic.

Fenomene atmosferice deosebite. Grindina se produce, în general ,în iunie. Numărul medie anual al zilelor cu grindină este de 0,7. Cele mai puține căderi de grindină se înregistrează în lunile aprilie și septembrie.

Bruma este un fenomen specific sezonului rece , producându-se de la începutul toamnei până la sfârșitul primăverii. Numărul mediu anual al zilelor cu brumă este de 56,9. Cel mai mare număr se înregistrează în luna ianuarie (11,3 zile), iar cel mai mic în luna mai și septembrie (0,7zile). Cel mai mare număr de zile cu chiciură și polei s-a produs în lunile ianuarie (1,5) și decembrie (0,9), iar cel mai mic în aprilie (0, 05 zile).

Rev. „ Movila lui Faur”, nr. 6, 2006, Șcheia, pag. 9.

VEGETAȚIA

Așezarea geografică a comunei Șcheia, condițiile pedoclimatice locale, cât și activitățile desfășurate de societatea umană au determinat caracterul vegetației naturale. Din punct de vedere biogeografic comuna Șcheia se încadrează în Provincia dacică , având o floră și o faună central- europeană care cuprinde și un mare număr de endemisme. Ca vârstă, Provincia dacică este mai veche decât provinciile învecinate.

ORIGINEA ȘI EVOLUȚIA VEGETAȚIEI

În perioada glaciară Wurm vegetația lemnoasă era compusă dintr-un număr mai redus de specii, menținându-se în special esențele mai rezistente la frig: stejarul, mărul și părul pădurei împreună cu elementele ierboase de stepă rece.

Principalul efect al glaciației asupra „ stejărișurilor mixte” pliocene a fost accentuarea concurenței între stejar , fag, carpen și etajarea acestora în funcție de „ temperament” și oscilațiile climatei.

Se consideră că definitivarea actualelor etaje de vegetație s-a încheiat încă din prima parte a perioadei post-glaciare (Boreal) , încă de acum 7000 de ani, iar ulterior, acestea au suferit doar variații altitudinale, de extensie și de structură. În postglaciarul mijlociu, în partea nordică a Podișului Moldovei predomina pădurea de tip central-european. În postglaciarul târziu , respectiv în ultimii 2000 de ani are loc o reextindere a pădurii central-europene, această perioadă debutând printr-un climat mai umed și mai rece pentru ca apoi , în ultimele secole, să se apropie de caracteristicile celui actual. Această extindere a pădurii a determinat înglobarea unei părți importante ale silvostepii, care se îngustează și se retrage înspre sud și est, lăsând doar câteva enclave extrazonele în masa forestieră.

Fagul , care avea o prezență nesemnificativă în etapa caldă anterioară, atinge acum maximum al dezvoltării sale și, împreună cu gorunul în plină expansiune contribuie la suprimarea suprașurii stejărișului mixt din Podișul Bârladului. Esențele tipice forestiere au pătruns și-n arboretele silvostepii din acest podiș. Elementele de șleau, alcătuite din stejar, gorun, frasin ,ulm, etc. au coborât chiar și-n luncile râurilor, unde formează arboretele mixte.

Ca urmare a condițiilor climatice subatlantice, esențele termofile au fost în general eliminate din Podișul Central Moldovenesc. Pajiștile s-au îmbogățit cu specii noi central-europene, concomitent cu sărăcirea în elemente sudice și estice. În ultimele secole, ca urmare a intervenției uneori inconștiente și brutale a omului asupra pădurilor, asistăm la o avansare treptată a silvostepii și chiar a stepei pe văi. Are loc și o îmbogățire a silvostepii cu elemente ierboase și lemnoase estice și sudice. Arii întinse de soluri forestiere rămase în afara masivelor păduroase sunt un argument convingător că silvostepa și-a recâștigat o bună parte din suprafața pe care o deținea în perioada anterioară Subatlanticului. Este dificil de apreciat dacă acest proces a fost avantajat și de o tendință naturală de aridizare a climatului.

ETAJAREA VEGETAȚIEI ACTUALE

În comuna Scheia vegetația zonală care predomină este aceea de silvostepă. Aceasta realizează tranziția stepă—pădure, tranziție pusă în evidență și de alternanța solurilor de stepă cu solurile de pădure. În cadrul acestei zone se deosebesc două subzone: una a vegetației lemnoase și alta a pajiiștilor silvostepii.

Vegetația lemnoasă cuprinde îndeosebi două specii principale: stejarul brumăriu și stejarul pufos, iar secundar apar stejarul pedunculat, cerul, teiul pufos, jugastrul, frasinul, etc.

Pajiștile silvostepii sunt acoperite cu vegetație ierbacee spontană sau cultivată, folosită pentru pășunat sau pentru nutreț. Dintre speciile vegetației spontane se remarcă negara, păiușul, pirul, firuța iar pe pantele mai înșorite și degradate prin pășunat și eroziune se instalează asociații xeromezofile de bārboasă, păiuș și pir gros.

Vegetația ierbacee cultivată este reprezentată în special de lucernă, dar și alte specii de leguminoase cum ar fi trifoiul, mazăricea, sulfina, păpădia, romanița de câmp, coada șoricelului, iarba mare.

Silvostepa a fost modificată de om, suprafața ocupată cu acest tip de vegetație intrând treptat în domeniul terenurilor cultivate agricol. Pajiștile sunt din ce în ce mai degradate, având și o foarte slabă productivitate (2700—3600 kg masă verde la Ha). În vederea creșterii producției de furaje de pe aceste pajiiști sunt necesare unele măsuri radicale de ameliorare.

Un al doilea tip de vegetație zonală prezent în cadrul teritoriului comunei Scheia este acela reprezentat de zona forestieră. Pădurile ocupă suprafețe restrânse, 758 de ha, adică 12 % din totalul suprafeței de 6322 ha și sunt dominate de specii de foioase. În cadrul zonei forestiere se deosebesc două subetaje: subetajul pădurilor de amestec și subetajul pădurilor de gorun.

Subetajul pădurilor de amestec se mulează pe înălțimile de 300—340 m (Dealul Florești, Dealul Muncelul, Dealul Faur) fiind constituit din două specii principale: fagul și gorunul la care se asociază în diverse proporții carpenul și jugastrul. Subarboretul acestui șleau de deal este reprezentat prin corn, alun, sânger, păducel, lemn câinesc, măceș, dârmoz.

Subetajul gorunului formează un șleau de dealuri mai joase (200—280 m), situate în partea de nord a satului Cioca Boca sau Dealul Anina (satul Drăgușeni) și Dealul Căuști. Acest subetaj este constituit în principal din gorun, iar apoi din carpen, frasin, tei pufos, cireș sălbatec, jugastru, paltin, ulm, măr și păr pădureț. Gorunii fiind specii fotofile, stratul de arbori chiar dacă este închis lasă să pătrundă la suprafața

solului suficientă lumină pentru a se forma un strat de arbuști destul de bine evidențiat, pe alocuri continuu. Acest strat este format din specii foarte numeroase: alunul, gherghinarul, cornul, socul, porumbarul. Stratul ierbos poate fi format din floră de mull și graminee, floră acidofilă. Flora de mull din gorunete și șleauri are cam aceiași componenți ca în făgete: vinarița, laptele câinelui, urzica moartă galbenă, mierea ursului, dar și graminee ca obsiga, golomățul, firuța de pădure.

VEGETAȚIA INTRAZONALĂ

Specificul formațiunilor vegetale naturale este dat de caracteristicile solurilor aluviale și lăcoviștilor inundate periodic și cu exces temporar de umiditate freatică, de umezeala relativă mai crescută a aerului, de frecvența fenomenelor hidrometeorice (roua). Vegetația luncilor cuprinde specii higrofile cât și hidrofile: patlagina, rugina, pelinița, coada vulpii, țipirigul, stuful, papura, rogozul. Dintre arbori apar salcia, răchita, plopul. Acest tip de vegetație apare în lunca Stavnicului, lunca pârâului Humăria, Durduc, Urșița, Căuiasca.

Vegetația palustră apare în areale mici disjuncte, localizate în microforme negative de relief și mlăștiniri permanente sau prelungite. Astfel de areale apar îndeosebi în lunca Stavnicului și a pârâului Durduc. Excesul de umiditate se datorește fie apelor stagnante la suprafață, provenite din precipitații sau inundații, fie apelor freactice superficiale, fie izvoarelor de coastă. În aceste condiții se dezvoltă mai ales rogozul, rugina, papura, stuful, coada calului, salcia căprească, răchita, izma broaștei, broscărița.

Vegetația halofilă se întâlnește pe soluri slab salinizate având ca specie edificatoare păiușul, la care se asociază pe areale mai umede și mai puțin salinizate coada șoricelului, coada vulpii, etc.

La toate asociațiile de vegetale amintite se adugă plantele determinate de utilizarea agricolă. Pe terenurile cultivate cu grâu se întâlnesc plante cum sunt macul de câmp, albăstreaua, neghina, traista ciobanului, urda vacii, mazăricea, păpădia, nalba. O parte dintre ele se întâlnesc și în culturile de prășitoare.

Vegetația ruderală este asociată anumitor situații locale ale mediului. Astfel pe solurile bătătorite de prin curți, de-a lungul drumurilor, pe margini de izlazuri, pe lângă garduri, împrejurul stânilor, lângă grajduri sau țarcuri pentru animale, în locurile cu gunoaie și materiale în descompunere se întâlnesc nalba, trosconid, *casabis ruderalis*.

Rev. „Mevila lui Faur”, nr. 8, 2006, Șcheia, pag. 19.

